

מוכיח כהנ"ל דפעם א' כל הפי' רוב ע"ש. (וראה באמרי אמת לקוטים (ע' 182) שתמה מדוע לא ביאר הט"ז כדבריו הנ"ל גם לגבי הנוסח: את כל הרשעה כולה וכו' וע"ש מש"כ בזה, אך הרי מבואר מדברי הפרמ"ג שג"כ על זה כיוון הט"ז בדבריו וכן"ל). אך בשו"ת מהר"י אסאד (סי' צ"ה) ביאר דמש"כ הט"ז: ויש ראייה לזה לעיל, כוונתו לדבריו של עצמו (הט"ז) בשו"ע או"ח (סי' ש"פ) שג"כ כתב כדבריו כאן (ולפי"ז א"ש הערת האמרי אמת הנ"ל ודו"ק).

והנה בדברי הט"ז האריכו הרבה באחרונים, ולהביא כל דבריהם נצרך חיבור מיוחד, ורק אציין לכמה מספריהם, וכמה נקודות חדשות בענין, וראה בזה בשו"ת מהר"י אסאד הנ"ל (סי' צ"ה) ובספר חדושי מהר"י על שו"ע (או"ח סי' תקפ"ב) ובפרדס יוסף פר' וארא (אות ל"ג) ובפרדס יוסף פר' נשא (אות רפ"א ואות שט"ו) מה שהבאתי בזה בס"ד, וראה גם בקובץ כרם שלמה (שנה ה' ק') ה עמ' כ) מהג"ר מאיר אריק זצ"ל, ראה בכל הנ"ל הערות נפלאות בדברי הט"ז.

ויש להעיר בס"ד מעור כמה דוכתי:

(א) כתיב (בראשית ז, כ"ב): כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וגו' מתו. ובגמ' (סנהדרין קת) דדגים שבים לא מתו, והרי כתיב כ"ל. ומוכח כהט"ז דג"כ בלשון תורה "כל" פעם א' ר"ל רק רובו ודו"ק.

(ב) ברש"י חולין (צ"א. ד"ה שנשתייר וכו') מביא דכתיב (בראשית ל"ב, כ"ד): ויעבר את כ"ל אשר לו ע"כ. וא"כ יוקשה הרי הפכים קטנים לא העביר כדברי הגמ' (בחולין שם) וע"כ דכל

שלמה (שנה ה' קובץ ז עמ' מז) ד"ת נפלא בשם הרה"ק בעל הפלאה זצ"ל, ועוד בקובץ הנ"ל (שנה י' קובץ ד עמ' מ) ביאור נחמד מהרה"ק ר' שמואל שמעלקא טויבש מיאסי זצ"ל, וראה עוד בספר ישועות יעקב על או"ח (סי' כ"ד ס"ק ב) מש"כ לבאר כאן ענין נפלא ובספר אור תורה מהרה"ק מאוסטרובצה זצ"ל בפתיחה (אות נ"ט) ועוד שם פר' לך לך (אות נ"ד), ובקו' דברי חפץ בסו"ס שו"ת מנחת יצחק (ח"ג עמ' ע"ר) דרוש נפלא בביאור הפסוק כאן עיין בכל הנ"ל ותרוה נחת.

(ז) כי כל העדה כולם קדושים (ט"ז, ג). הנה התמיהה מפורסמת, מהו כפל הלשון: כל העדה כולם, ועי' בחדושי מהר"ל דיסקין מש"כ בזה. ובבנין אריאל וחוט המשולש כתבו לבאר עפ"י הט"ז (או"ח סי' תקפ"ב) המבאר הנוסחא בר"ה: "מלוך על כל העולם כולו", שתמה הלבוש מהו כפל הלשון, (ולכן ס"ל ללבוש למחוק תיבת כל ע"ש) והט"ז ביאר, דהנה קי"ל בכל התורה דרובו ככולו. וא"כ שייך לכתוב תיבת "כל" על רוב, אך כאן אנו מבקשים "מלוך על כל העולם כולו", כולו ממש, ולכן כפל התיבות ב' פעמים עכ"ד. וראה גם במכתב מהשפ"א אל האמרי אמת שנדפס בסו"ס פרדס שאול (עמוד ר"ב) שכתב לבאר כן (ונדפס גם בספר לקוטי שפ"א בחלק השו"ת סי' ג).

ובט"ז בהל' ר"ה שם כתב: ויש ראייה לזה לעיל ע"כ. ופי' הפרמ"ג דכוונת הט"ז למה שדן קודם אם אומרים בר"ה בתפילה: את כל הרשעה כולה וכו', דאם גרסינן כן, הרי זה ג"כ

(ו) בתפילת שחרית אומרים: ותגנו היום וכו' לחן ולחסד וכו' ובעיני כל רואינו וכו'. וי"ל הפי' רוב וכדברי הט"ז, שהרי להיות לחן בעיני כל רואינו ממש אי אפשר וכמו שביאר באלשיך עה"פ (אסתר י, ג): ורצוי לרוב אחיו וגו', כי א"א להיות רצוי לכולם, וא"ש שמבקשים כאן: כל והפי' רוב ודו"ק (אך לפי"ז יכל להיות כתוב באסתר: לכל אחיו וגו' וג"כ הפי' רוב, שפרשו ממנו קצת מהסנהדרין כדברי חז"ל ודו"ק).

(ז) בתפילת ערבית אומרים: "ולא יעיר כל חמתו", ומדוע אומרים כל, ואטו רוב חמתו כן טוב, והול"ל ולא יעיר חמתו, ואי כל הפי' רוב א"כ היינו הך, ומ"מ היה עדיף לכתוב ולא יעיר חמתו, שיהיה הפי' שג"כ רוב לא וצ"ע, ועי' בתשו' תירוש ויצהר (סי' ר"ב ס"ו ס"ק כ"ה) בזה.

(ח) כתיב (אבות פ"א מ"ו): הוי דן את כל האדם לכף זכות, וידוע פי' הרה"ק מקוצק וצ"ל, כי אם תמדוד את "כל האדם", את כולו וכל מעשיו ותנאיו, בודאי תמצא לו כף זכות ודפח"ח. וי"ל עוד, דהכוונה שלא תביט על מעט מעשיו הרעים, אלא תביט על כל האדם, היינו על רוב מעשיו שהם טובים ודו"ק היטב.

(ט) בגמ' שבת (ל"א.) במעשה דגר שבא לפני שמאי וביקש: גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כולה וכו' ולימדו: מאן דעלך סאני וכו' וברש"י: ורוב המצות ע"כ. והנה כאן הרי הוא אמר: כל התורה כולה, ולהט"ז הפי' לא רוב אלא כולו ממש. ואיך היה סגי במה שלמדו דעלך סאני - שזה רק רוב המצות וצ"ע.

דוקא וכו"ז. אכן ט"ס ברש"י דבפסוק (בב"ל) כתיב: ויעבר את אשר לו, ולא כתיב: כל לו. ותו אין ראי' ודו"ק.

(י) כתיב (במדבר א, כ): כל יוצא צבא וגו', ובאור החיים הק' כתב דר"ל שלא היה א' יוצא מן הכלל רק כולם ממש ע"ש. וצ"ע הרי בדרך כלל כל ר"ל רוב וכנ"ל. אך שם כתיב ב' פעמים כל, כל זכר וגו' כל יוצא צבא וגו', היינו כדברי הט"ז ודו"ק היטב.

(י) כתיב (שמות ט"ו, כ"ו): כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך וגו'. והקשו המפרשים אם "לא אשים עליך", א"כ אין מחלות, ולשם מה צריך רפואה, וע"ש ברש"י מש"כ וא"ש, אך להט"ז א"ש דמש"כ כל המחלה ר"ל רק רוב, אך מיעוט כן ולזה צריך רפואה ודו"ק. (ויש להעיר עפ"י דאי' במנחות (נ"ט:) דשימה בכל שהיא, וא"כ כאן הפי' לא אשים אפי' בכ"ש, אך ראה לעיל בפרדס יוסף פר' נשא (אות ע"ד) מש"כ לגבי כשכתוב ב' פעמים שימה וה"נ כאן כתיב שמתו - לא אשים ודו"ק ואכ"מ).

(י) כתיב (בראשית י"ב, ג): ואברכה מברכך ומקללך אאור ונברכו בך כל משפחות האדמה, והקשו המפרשים אם נברכו בך כל משפחות האדמה, א"כ איך כתיב ומקללך אאור, הרי כולם רק מתברכים בך ואין כלל מקללים, ועי' בלקוטי יהודה שם מש"כ בשם הרה"ק רי"א מרדומין וצ"ל בזה, ולהנ"ל א"ש, דכתיב ונברכו בך כל וגו' והיינו רוב, אך מיעוט מקללים וזהו: ומקללך אאור ודו"ק.

(י) בפסחים (כ"ד:): הכל מודים בכלאי הכרם וכו', ולהלן (כ"ה): מבואר דפליגי בזה תנאי, אביי וההוא דקא מוטיב ע"ש וא"כ ע"כ דמש"כ הכ"ל מודים ר"ל רק רוב ודו"ק.

(יא) בגמ' הוריות (ג:): אי': דבכל התורה כולה קי"ל רובו ככולו, והכא כתיב כל העדה וכו' ולכך בעי שיהיה כולם ממש ע"ש וצ"ע דהרי גם מש"כ כל העדה י"ל הפי' רק על רוב ומנ"ל כולו ממש הרי לא כתיב כאן כפל הלשון וצ"ע.

(לח) ומדוע תתנשאו על קהל ה' (ט"ז, ג). בסה"ק מלאים בענין זה כאן, איך יתכן שלאחד כמו משה רבינו שהתוה"ק מעידה עליו (במדבר י"ב, ג): והאיש משה ענו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה. (וראה בפרדס יוסף פר' בהעלתך (אות רפ"ח) ועוד), לאחד כזה אומרים: ומדוע תתנשאו וגו'. ומה נמלצו דבריו הק' של השפת אמת בפרשתנו (שנת תר"מ) וז"ל: אמוז"ל (הוא בעל החדושי הרי"ם וצ"ל) הגיד בשם הרב מפרשיסחא ז"ל, לראות, איך המתנגדים על הצדיק בוחרים לדבר עליו דוקא במידה המתוקנת אצלו ביותר וכו' כי לא היה מציאות ענין גיאות אצלו וכו' עכד"ק ע"ש עוד דברים נפלאים. וראה גם בפרדס יוסף פר' כי תשא (אות קמ"ג) בהג"ה מאדמו"ר בעל האמרי אמת וצ"ל מש"כ בזה מאביו בעל השפ"א ע"ש. עוד אי' בלקוטי יהודה (עמוד קכ"ט) בשם אדמו"ר בעל האמרי אמת וצ"ל שמש רבינו נתן על פניו מסוה ולכן לא ראו מבחוץ את גדלותו, וראה לעיל בפרדס יוסף פר' בהעלתך (אות קכ"ב) שלמשה רבינו היה דין מלך ע"ש וא"כ בחוץ נהג

כמלך, וזה הפריע להכיר גדלותו במידת הענוה ודו"ק. וראה גם בקובץ זכרון שמואל (מרנשטין - עמ' קנ"ב) מה שהביא בזה מאדמו"ר בעל האמרי אמת ע"ש.

(לט) וישמע משה ויפל על פניו (ט"ז, ד) ובגמ' סנהדרין (ק"י): מה שמועה שמע וכו' שחשדוהו מאשת איש וכו' ע"כ. ובבעל הטורים כאן: וישמע משה בגי': מכאן שחשדוהו באשה ע"כ ובגמ' מוע"ק (י"ח): דאי' שאם חושדים אדם בודאי יש בו משהו מענין זה, הקשו מכאן, ותי': התם משום שנאה הוא דעביד ע"כ. וראה במרגליות הים על סנהדרין (ק"י. אות ה) מה שכתב בענין זה שיש צורך בסיפור ענין זה לדורות ע"ש באריכות וככל דבריו בדיוק כתב בפ"י עיני יצחק על עין יעקב במוע"ק (שם) ע"ש היטב. וראה גם בשו"ת חתם סופר (חלק ו סי' נ"ט) וז"ל: וידעת את אשר מרגלא בפומי תמיד, אין יעקב שלא יפגענו לבן וכו' ורצוני, כי ברית כרותה, כל ת"ח וצדיק המכונה יעקב, יש לו מצירים נגדו המכונים לבן וכו' ע"ש בדבריו הנעימים.

והנה מה שלא מפורש בתורה מה ששמע משה י"ל עפ"י דאי' בקדושין (ל"ג): עה"פ והביטו אחרי משה וגו' חד אמר לגנאי, וברשי" (ד"ה כדאיתא וכו'): משום דדבר מגונה הוא לא רצה לפרסמה והרי הוא מפורש במדרש רבי תנחומא וכו' ע"כ. חזינן מזה, דדבר שהוא גנאי למשה לא רוצה הכתוב לפרשו בפירוש, וה"נ י"ל כאן לגבי השמועה ששמע משה ודו"ק. (אך צ"ע למבואר בשבת (צ"ו): התורה כיסתה עליו ואתה מגלה אותו וכו' וא"כ יוקשה כה"ג על התנחומא